

INASKÉRDÉS

„Faragjon embert belőle !”

Az iskolaév végét jelentő forró nyári hónapok egyik állandóan visszatérő visszhangja ez a mondat. Hány gondterhes apa vagy anya gyötrelmét és fáradozását jelentik ezek a szavak?!... Magukba foglalják mindazokat a súlyos gondokat és fájdalokat, amelyekkel a mai szegénysorsú szülők küzdenek, amíg gyermekeiket serdülőkorig felnevelik, — de azt a szülői szeretet is, amely felébred abban a pillanatban, amikor megérzi, hogy gyermeke nevelésébe rajta és az iskolán kívül egy új tényező, a tanítómester, kapcsolódik be.

Az a ma már mind gyakoribb felismerés, hogy a gyermek sikeres iskoláztatás esetén sem számíthat biztos jövőre és egzisztenciára és az a tény, hogy az iskolázáshoz szükséges anyagi eszközök megszerzése már csak kivételesen lehetséges, a gyermekek más pályán való elhelyezésének problémáját tőlják előtérbe. Nem egy szülő küzd az idei nyáron is azokkal a nehézségekkel, amelyek az ilyen helyzetből adódnak. Hány szempont betartásáról kell ilyenkor gondoskodni?...

Elsősorban a szakma megválasztása jelent nem csekély nehézséget. Az utóbbi évek tapasztalatai rávezettek arra, hogy a legjobb kereseti lehetőségeket nyújtó szakmákban is rövid idő alatt olyan változások állhatnak be, amelyek teljesen megszüntetik a kivételes állapotot. A napról-napra fokozódó racionalizáció folytán szükségtelemmé válnak a régi értelemben vett mesterelemek és mindnagyobb mérvet ölt a női segédmunkaerő alkalmazása, mihez a pár heti. begyakorlás is tökéletesen elégséges. Emellett számítani kell természetesen arra is, hogy azok a ritkán üresedő állások, amelyek az inasnak később egy valamirevaló egzisztenciát ígérnek, már előre foglaltak a hozzátartozók és protekciószámára.

Az értelmiségi pálya már régen nem jelent jövőt és megélhetést. Az iskolán való végigvergődés, az intők és bukások elleni szüntelen küzdelem, a jobb jegyért folytatott állandó harc, a teve és túfokára emlékeztető felvételi és évváró vizsgák, a pusztán emlékezőtehetségre felépített tanulás, — az évek során tönkreteszi a gyermek idegeit és a család anyagi alapját. S mikor a végén kenyérkeresésre kerülne a sor, hosszú kilincselés után, *talán* akad egy cég, ahol felveszik az *érettségizett* ifjút gyakornoknak, havi 300 dináros „kezdő” fizetéssel. A 8—12 évi iskolajárás a legjobb esetben sem jelent biztos anyagi létezést!

Az ipari pálya jelentősége sem nagyobb. Sőt, a bizonytalanság és kereseti lehetőség csökkenése itt még valóságosabb. A kisiparosok munkaerő-politikája, (ingyenes négmunka segítségével kímászni abból a kátyúból, melybe a nagytőke taszította) a legnagyobb károkat okozza a mai ifjúságnak. A segédek nélkül, de több inással dolgozó kisiparos képtelen valamennyi inasát megfelelő szakkiképzésben részesíteni, így az inas legtöbbször csak

félig tanulja ki a szakmát és segédidejére marad a feladat, hogy szakmájában a további tapasztalatokat megszerezze.

A gyárakban dolgozó inasok kiképzése is igen hézagos. A racionalizált üzemben az inast csakhamar beosztják valamelyik géphez, ahol inaséveinek lejártáig a felnőttekkel azonosértékű munkát végez, Mikor felszabadul, más munkához csak ért valamit, de kellő gyakorlat hiányában, nem tudja azokat elvégezni.

A kereskedelmi pálya a magánalkalmazottak mai szomorú helyzetét idézi elénk. Hosszú munkaidő, öldöklő strapa, koravénülés, különféle betegségek s mindennek tetejébe szomorú éhbéi jellemzi a mai kereskedelmi alkalmazottak szociális helyzetét. Ezek a körülmények egyáltalán nem bátorítanak senkit, hogy a kereskedelmi alkalmazott társadalmi szerepét válassza ki életpályának.

Ezek a megfontolások a szülőt zavarba hozzák. Sok próbálkozás után, behunyt szemmel választ és a gyermek fizikai és szellemi képességeiről számot nem vetve, beadja az első üzembe vagy üzletbe inasnak, esetleg kifutónak. A megoldhatatlan problémát nem bogyva a szülők legnagyobb része a legegyszerűbb megoldást abban látja, hogy válogatás nélkül, találomra helyezi el gyermekét valahol, nem számítva arra, hogy mily szörnyű egyéni katasztrófát jelenthet az ilyen eljárás.

Mi még nem rendelkezünk hajlam-kutató intézetekkel, ahol a gyermekek lelki és testi tulajdonságainak vizsgálata alapján a pályaválasztáshoz szükséges tanácsot megadják, mégis, sőt éppen ezért, sokkal több gondot kellene fordítani a gyermek hajlamaira és tehetségére. Igaz, hogy ez a szempont, a kereseti lehetőség szempontja mellett csak másodrangú szerepet játszik, még sem lenne szabad annyira ignorálni, amennyire az minálunk szokás.

Aki gyermeke jövőjét igazán szíven viseli, nem engedheti meg, hogy a felületes szakmai kiképzés mellett még hajlammal sem rendelkezzen szakmája iránt, — hiszen egy egész életről van szó s milyen lesz az az élet, amelyben véges-végig olyan munkát kell végezni, melyhez semmi kedv, türelem, hajlam, képesség nincs.

A hajlam és tehetség nélkül végzett munka kínjai azonban sajnos nem egyedülállóak a mai inasok életében. Az inasok ezekre a bajokra hosszabb-rövidebb időn belül rászoknak, úgy veszik, mint egy elkerülhetetlen elemi csapást. Súlyos átok koldúsaiként beletörődnek sorsukba és sóhajtozva húzzák az ígát. Vannak ezeknél súlyosabb bajok is. Legtöbbször a kétségbeejtő nyomorral folytatnak közélharcot. A csekély fizetés, ha van, cipőre sem elegendő, hogy a lakás, élelem, ruházat, kultúra, szórakozás költségeit ne is említsük. Otthon a rendszerint többgyermekes családban a legnehezebb az inas helyzete. Minden igényét egy határozatlan választal utasítják el: „Majd ha felszabadulsz.”

A szenvedések további stációja a mester háza és a műhely. Hétköznapjaink gyakorlata rávezetett már bennünket arra a megállapításra, hogy a tanonckodás nehéz éveit élő fiatalok a legele-

mibb védelemben sem részesülnek. Az inasvédelmi törvényes előírások betartásáról senki sem gondoskodik, miáltal az inas mestere és a mester hozzátartozói kénye-kedvének van kiszolgáltatva. A szerződésileg szabályozott jogi viszonyt senki sem ellenőrzi s az inas és mestere között a rabszolga és rabszolgatartó volt viszonya fejlődik ki. Minden munka a műhelyben és a ház körül, amelytől mindenki irtózik, az inast terheli. Sok helyen az inas csak akkor kerül a műhelybe, ha a mesterné háztartásában már nincs szükség segítségére, — „ha ráér“. Este, mikor a műhelyben megszűnik a munka és a mester már régen szórakozásba vagy pihenésbe fogott, az inas fát aprít, csomagokat hord, disznókat etet, ólat tisztít, gyermeket dajkál, udvart seper, kocsit húz, vagy uccát locsol. Az inasok, kiknek fejletlen fizikumuk miatt a felnőtteknél kevesebbet kellene dolgozni, a gyakorlatban sokkal többet dolgoznak azoknál. A rendszerint nehéz és kellemetlen munka miatt egészségük mindenféle veszélynek és megpróbáltatásnak van kitéve, ami legtöbbször krónikus betegségeket és korai elsorvadást von maga után. A fizikai és szellemi fejlődés tökéletesen elakad és a jó táplálék, szórakozás, oktató szó, mértékletes munka helyett nehéz munka, válogatott durvaságok, pofonok, rúgások, káromkodás, sovány táplálék és silány ruházat illetik az inast. A ritka szabadpercek-nyújtotta szellemi fejlődéshez annyira elengedhetetlen könyvek, világítás és nyugalom helyett az ócska detektívregény és cowboy-film nyujtanak fanyar ízelítőt a kultúrából. Így az inasok ha a bűnözés útját elkerülik, rövidesen a tudatlanság, a sportörület, különféle szenvedélyek és szeszélyek rabjai lesznek.

A tanulási idő végét jelentő tanoncvizsga eredményéért az inas felelős és rossz eredmény esetén ő károsul. A vizsgáztató bizottság nem veszi figyelembe azokat az okokat, amelyek szükségszerűvé tették az ilyen eredményt. A mestert, aki szerződésben magára vállalta a gyermek szakmai kiképzését, a rossz eredményért nem vonják felelősségre.

Napjaink lelkiismerete mindezen nem botránkozik meg. Senki sem akar tudomást szerezni arról a bűnös gyakorlatról, amely egy tisztességtelen felfogás következtében az ifjúság legnagyobb része felett jut érvényre. Senki sem gondol arra, mily veszély fenyegeti az egész társadalmat, ha a fiatal generációk tervszerű és meggondolt bekapcsolása a társadalmi termelésbe nem történik megfelelő körülmények között. Mintegy szabályként éltük magunkat bele abba, hogy a legszörnyűbb társadalmi és egyéni bajokról angol hidegvérrel beszéljünk. Egész generációk jutnak napról-napra mind válságosabb helyzetbe, — társadalmunk lassan nem tud mit kezdeni az alulról jövő generációkkal. A fiatalok elé elháríthatatlan gátak emelkednek, amelyek szellemi és testi kifejlődésüket teljesen megakasztják. Korunkat jellemző állapotaink az inasproblémán is tökéletesen kirajzolódnak s bár megváltoztatásuk elkerülhetetlen, a jelen pillanatban nem nyujt bizakodó látványt.